

Umění ve veřejném prostoru

Zpracovatel: Mgr. Markéta Žáčková

Školitel: prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.

Pracoviště školitele: Ústav teorie FA VUT v Brně, obor Urbanismus

Veřejné prostory ovlivňují obraz města a jsou jedním z hlavních činitelů určujících charakter, úroveň, kvalitu a atraktivitu městského prostředí.

Práce se zaměřuje jednak na současnou podobu a typologii veřejného prostoru měst v evropském kontextu, jednak na vztah veřejného prostoru a vizuálního umění. Teoretická část bude zahrnovat interdisciplinárně pojatý exkurs věnovaný proměnám veřejného prostoru od přelomu 18. a 19. století po současnost z urbanistického, sociologického a filozofického hlediska. Zároveň bude obsahovat historický výklad koncepcí veřejného prostoru a rozdíly v jeho chápání, jako například rozdíl mezi osvícenským pojetím, v němž je veřejný prostor definován zejména právně a politicky, a romantickou koncepcí, která operuje spíše s filozofickými a morálními argumenty. Oba tyto koncepty zakládají moderní pojetí veřejného prostoru.¹⁶ S termínem *veřejný prostor* v dnešním smyslu se setkáváme poprvé až poměrně pozdě – v druhé polovině 20. století.

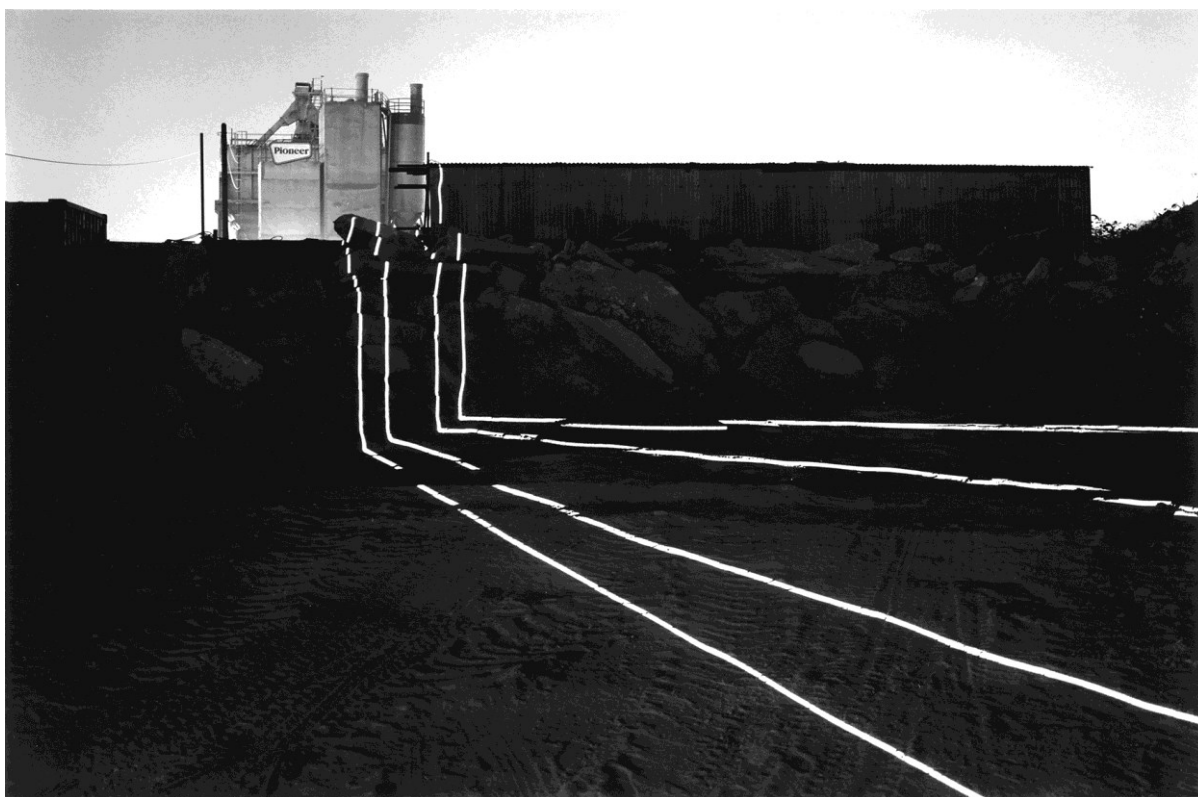
Výzkum bude zahrnovat vývoj sociálních, estetických a politických funkcí umění ve veřejném prostoru, kdy umělecké dílo má fungovat jako nositel „krásky“, orientační bod v městské struktuře nebo jako reprezentace vládnoucí ideologie. Důležitým mezníkem je postmoderní doba, která přinesla zlom v chápání uměleckého díla ve smyslu jeho individuálního výrazu a komunikace. Podstatnou se zde stává pozice uměleckého díla jako výsledku volné tvorby jedinečné autorské intence.

V další části práce budou představeny základní strategie prezentace umění ve veřejném prostoru a funkce uměleckého díla nebo jiného tvůrčího a konceptuálního zásahu do něho. Výzkum bude zohledňovat zpětnou vazbu mezi uměním, architekturou a urbanismem, kdy do architektury a urbanismu proniká umělecké tvarosloví a výtvarné strategie volného umění. Toto vzájemné působení může vyústit – jako například ve funkcionalismu – až do odmítnutí estetizace architektury a městského veřejného prostoru pomocí autonomních uměleckých děl. Architektonické objekty koncipované jako moderní plastiky zde totiž samy přebírají pozici uměleckého díla.

Součástí práce bude rovněž sledování aktuálních výtvarných strategií, které zasahují do veřejného prostoru, avšak bez toho, aby jej pouze mechanicky obsazovaly novými objekty. Principy ready-made a některé novomediální formy

¹⁶ HÁJEK, Václav. *Venku a pod střechou. Poznámky o umění ve veřejném prostoru*. In: KUPKOVÁ, Marika (edit.). *Sochy v ulicích. Brno Art Open '08*. (kat. výst., 24. 5. – 27. 6. 2008). 1. vyd. Brno : Dům umění města Brna, 2008. 3 sv. (33, 51, 59 s.). ISBN 978-80-7009-154-8, s. 27.

umění, jakými jsou například performance, video umění nebo dočasné site-specific projekty směřují primárně k aktivování občana-diváka k účasti a vyjádření se k veřejnému životu a k jeho dějišti – veřejnému prostoru.

1. Magdalena Jetelová, Crossing King's Cross, Londýn, 1996;
zdroj: <http://www.kunst-in-recklinghausen.de/>

Dalším předmětem zkoumání bude současný vývoj oficiální společenské poptávky po uměleckých realizacích ve veřejném prostoru a sledování spontánních tendencí výtvarného umění vstupovat do míst, která mu nejsou vyhrazena, chovat se „nepředvídatelně“ a subverzivně. Tyto tendence odkazují k pojmu *public art*, kterým nerozumíme umění vystavené na veřejnosti, ale umění záměrně se konfrontující se sociokulturním kontextem místa.

Výzkum přinese rovněž rozbor typologických modů prezentace umění ve veřejném prostoru: *strategie služeb*, *strategie intervence*, *strategie zajišťování stop* (*Spurensicherung*).¹⁷ Strategie služeb představuje umělecká řešení služeb běžných v městském prostoru: bydlení, dopravy, provádění turistů, veřejného stravování či trávení volného času. Strategií intervence rozumíme zásahy do existující městské struktury, které vedou k její formální či funkční přeměně v umělecké objekty. Strategie zajišťování stop se zaměřuje na zdůrazňování aktuálních problémů jakými jsou například mapování a umělecká interpretace historických událostí a sociálních témat.

¹⁷ LIŠKA, Pavel. *Umění ve veřejném prostoru*. In: KUPKOVÁ, Marika (edit.). *Sochy v ulicích. Brno Art Open '09*. (kat. výst., 1. 6. – 30. 8. 2009). 1. vyd. Brno : Dům umění města Brna, 2009. 77 s. ISBN 978-80-7009-156-2, s. 19.

Součástí výzkumu bude případová studie začleňování uměleckých děl do veřejného prostoru města Brna a jejich sociální funkce. Bude se jednat o synchronní studii lokální vizuální kultury veřejného prostoru s historickými odkazy. Výstupem bude „lokálně specifický“ příklad města Brna, jehož prostřednictvím bude postížena „všeobecná“ historie umění ve veřejném prostoru.

2. Kurt Gebauer, Pomník W. A. Mozarta, Brno, 2008;

zdroj: http://www.encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_objektu&load=709

Metoda zpracování disertační práce

Název práce: Diskursivní dimenze umění ve veřejném prostoru

Klíčová slova: urbanismus, urbanistická koncepce, veřejný prostor, umění ve veřejném prostoru, strategie služeb, strategie intervence, strategie zajišťování stop, nová média, performance, public art, ready-made, site-specific, architektura 20. století, střední Evropa, lokální historie, Brno

V disertační práci uplatním kulturně-historickou metodu výzkumu, kombinující socio-kulturní a antropologický přístup. V návaznosti na aktuální výzkumné koncepce využiji metodologii historického výzkumu, která je zbavena omezujícího zaměření na „významná díla“ a „geniální tvůrce“. Budu se opírat o studium archivních pramenů a aplikovat kritický přístup k sekundární literatuře. V analytické části práce využiji

ikonograficko-ikonologický-receptivně-estetický přístup v komparativním přesahu. Zkoumané projekty budou dokládány plánovou dokumentací a fotodokumentací.

Seznam použité literatury

CAUTER, Lieven de (edit.). *The Capsular Civilization. On the City in the Age of Fear*. 1. vyd. Rotterdam : NAI Publishers. 208 s. ISBN 978-9056624071.

KUPKOVÁ, Marika (edit.). *Sochy v ulicích. Brno Art Open '08*. (kat. výst., 24. 5. – 27. 6. 2008). 1. vyd. Brno : Dům umění města Brna, 2008. 3 sv. (33, 51, 59 s.). ISBN 978-80-7009-154-8.

KUPKOVÁ, Marika (edit.). *Sochy v ulicích. Brno Art Open '09*. (kat. výst., 1. 6. – 30. 8. 2009). 1. vyd. Brno : Dům umění města Brna, 2009. 77 s. ISBN 978-80-7009-156-2.

KWON, Miwon. *One Place after Another: Site-Specific Art and Locational Identity*. 1. vyd. Cambridge, Mass.; London : MIT Press, 2004. 230 s. ISBN 978-0262612029.

3. Anish Kapoor, Cloud Gate, Millennium Park, Chicago, 2004;
zdroj: <http://www.anishkapoor.com/works/public/2004cloudgate/index.htm>